

עת"א 1255/09/20 - יהושע בן מנחם נגד שירות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בנצרת

עת"א 1255-09-20 בן מנחם (אסיר) נ' שירות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח'

בפני
העותר
נגד
המשיבים
כב' השופט יוסף בן-חמו
יהושע בן מנחם
1. שירות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים
2. מדינת ישראל

פסק דין

בפני עתירת אסיר לעניין חישוב תקופת המאסר.

העותר מבקש להורות על ביטול כל תקפת המאסר שריצה חלף אי תשלום קנסות פליליים, ולזקוף תקופת מאסר זו על חשבון תקפת המאסר שנגזרה עליו ושאותו הוא מרצה בתיק הפלילי.

על העותר נגזרה תקופת מאסר של 31 חודשים (44 חודשים בניכוי ימי מעצרו), החל מיום 18/10/2018.

העותר טוען כי במסגרת תשובתה של המשיבה לעתירות שהגיש העותר לשחרור מוקדם (עתירות שנדחו), ציינה המשיבה כי תאריך שחרורו המנהלי של העותר הוא **10/6/2021** ותאריך שחרורו לאחר ריצוי מלוא תקופת המאסר הוא **16/12/2021**.

נתונים אלה שונים מהנתונים שהיו ידועים לעותר, לפיהם תאריך השחרור המנהלי הוא 23/10/2020. מבירור שערך העותר התברר לו כי ריצוי תקופת המאסר בתיק הפלילי הופסק על מנת שהעותר ירצה תקופת מאסר חלף קנס לתקופה 3.5 חודשים ורק בסיומם המשיך חישוב ריצוי תקופת המאסר בתיק הפלילי.

העותר טוען כי הקנסות הוטלו עליו ב - 3 תיקים פליליים ישנים משנות ה - 90 כשבצידן נקבעה תקופת מאסר חלף הקנס ככל שלא ישולם לפי הפירוט כדלקמן:

- בת"פ 4582/97, בית משפט השלום טבריה, הוטל קנס בסך 2,000 ₪ או חודש מאסר תמורתו. הקנס לא שולם.

עמוד 1

- בת"פ 865/95, בית משפט השלום טבריה, הוטל קנס בסך 10,000 ₪ או 150 ימי מאסר תמורתו. העותר שילם סך של 7,700 ₪, היתרה - 2,300 ₪ שולמה והחלק היחסי של המאסר הוא 35 יום.

- בת"פ 2652/99, בית משפט השלום טבריה, הוטל קנס בסך 3,000 ₪ או 60 ימי מאסר תמורתו.

העותר טוען כי בחודש ינואר 2020 נודע לו לראשונה כי ריצוי מאסרו בתיק הפלילי הופסק והוא התחיל לרצות מאסר של 60 יום בגין התיק **השלישי**. העותר הגיש לבית המשפט שגזר את דינו בתיק השלישי בקשה לעיכוב פקודת המאסר בגין אי תשלום קנס, ומתן ארכה לתשלום הקנס. בבקשה שהוגשה צורף, כמשיב נוסף, המרכז לגביית קנסות.

בתגובה שהגיש המרכז לגביית קנסות צוין כי העותר "הספיק" כבר לרצות כמחצית מתקופת המאסר חלף הקנס, וככל שהעותר מבקש שלא להמשיך בריצוי תקופת המאסר, עליו לשלם את החלק היחסי שנותר מהקנס - סך של 1,600 ₪ (מתוך 3,000 ₪).

ביום 26/1/20 החליט בית המשפט בתיק הפלילי (כב' השופט מישורי) ליתן לעותר ארכה לתשלום הסך של 1,600 ₪ עד ליום 3/3/20 תוך שהוא מעכב את המשך ביצוע המאסר ומציין בהחלטתו כי אם לא תשולם יתרת הקנס בתוך המועד המוארך, תכנס לתוקפה פקודת המאסר ליתרת התקופה **באופן אוטומטי**.

העותר מאשר שלמרות הארכה שניתנה לו הוא לא שילם את יתרת הקנס. לטענת העותר, למרות שלא שילם את יתרת הקנס יש מקום לבטל את תקופת המאסר שריצה בגין אי תשלום הקנס, וזאת לפנים משורת הדין, ובדגש על גילו ומצבו הרפואי, תקופת המאסר הארוכה שהוא מרצה על סכום קטן ולא משמעותי וכמעשה חסד.

העותר טוען כי לא נמסר לו והוא לא היה מודע לכך שמאסרו הופסק לצורך ריצוי המאסר חלף הקנס בשני התיקים הראשונים (30 יום + 35 יום). פגם זה הינו פגם מהותי וחמור המצדיק ביטול ההחלטות למאסר חלף הקנס.

העותר מנמק את אי תשלום הקנס בתיק השלישי בכך שבסמוך למתן ההחלטה לארכה לתשלום הקנס פרצה מגיפת הקורונה. חופשות האסיר הופסקו ולא התאפשר לו לשלם את הקנס. בנוסף לכך, באותה תקופה חתם שר המשפטים על צו המאריך אוטומטית כל חובת תשלום למרכז לגביית קנסות וביטל את כל ההליכים לגבי סכומי קנסות.

המשיבה סבורה כי דין העתירה להידחות.

על פי הנתונים שמסרה המשיבה, במרכז לגביית קנסות מתנהלים 36 תיקים לגבייה. תיק אחד בגין אי תשלום אגרת בית משפט, 23 תיקים ב- 18 דוחות משטרה מסוג "ברירת משפט", 6 תיקים קנסות מנהליים, 4 תיקי קנסות בתעבורה, 1 תיק פיצוי פלילי, 1 תיק קנס פלילי.

המשיבה טוענת כי התיקים הועברו לגבייה למרכז לגביית קנסות בהתאם להוראות הדין ולאחר שהעותר לא שילם את התשלומים והקנסות. חובותיו של העותר למרכז לגביית קנסות, נכון ליום הגשת התגובה עומד על סך 1,399,152 ₪.

בין יתר התיקים שהועברו לגבייה היו גם הקנסות שהוטלו בתיקים הפליליים.

תיק ת"פ 2652/99 (הוא התיק ה"שלישי" המפורט בטיעוני העותר) - נפתח במרכז לגביית קנסות (להלן: "המרכז") לגביית קנס בסך 3,000 ₪ בגין הפרת התחייבות בת"פ 2183/95 מיום 15/5/96. הקנס הושת על העותר **בנוכחותו** במסגרת גז"ד מיום **20/11/01**. בגזר הדין צוין כי "**סכום זה ישולם ב - 10 תשלומים חודשיים, שוים ורצופים החל מיום 1/1/02. אם לא ישולם סכום זה, ירצה הנאשם 60 ימי מאסר תמורתו**".

משלא שולם הקנס, העבירה מזכירות בית משפט את הטיפול בקנס למרכז.

המרכז שלח לעותר דרישות תשלום בהתאם לסעיף 5 לחוק, בתאריכים: 20/6/06, 13/1/09, 10/5/10, 28/7/10, 20/10/10, 2/5/11, 19/4/12 ו - 29/4/12. הדרישות נשלחו ונמסרו בנוסח הקבוע **בתקנות המרכז לגביית קנסות אגרות והוצאות, תשנ"ו - 1996**.

למרות כל הדרישות וההתראות, העותר לא שילם את הקנס. לכן, פנה המרכז לנקיטת הליכי גבייה והטלת עיקולים.

בתאריך 10/2/19 נשלחה לעותר התראה לפני הפעלת פקודת מאסר. ההתראה נמסרה לעותר באמצעות שב"ס ביום 13/2/19. העותר לא הגיש השגה.

בתאריך 20/3/19 חתם בית המשפט על פקודת מאסר חלף הקנס.

לאחר הוצאת פקודת המאסר פנה העותר למרכז בבקשה להסדר חוב. המרכז נעתר לבקשתו. סכום החוב צומצם ונפרס ל - 24 תשלומים חודשיים החל מיום 11/5/19. אולם העותר לא עמד בהסדר ולפיכך, ההחלטה להסדר חוב בוטלה.

המשיבה מציינת בתגובתה כי פרט לקנסות, חוייב העותר בתשלום **פיצוי** בתיק פלילי, ועל כן, כל סכום שהיה העותר מפקיד היה נזקף תחילה לטובת הפיצוי ורק אח"כ לטובת הקנס.

ביום 11/12/19 התקבל במרכז אישור משב"ס לפיו הופעלו פקודות מאסר נגד העותר בתיק האמור - 60 יום וכן בתיק נוסף - 4582/97, 20 יום. (שני התיקים הראשונים)

ביום 26/1/20 אכן ניתנה החלטה לעיכוב ביצוע פקודות המאסר ומתן ארכה לתשלום יתרת קרן הקנס עד ליום 3/3/20, צוין בהחלטה שאם לא ישולם הקנס עד מועד זה, תכנס לתוקפה פקודת המאסר בגין יתרת התקופה באופן אוטומטי. העותר לא שילם את הקנס למרות הארכה ועל כן, פקודת המאסר הופעלה אוטומטית.

ביום 27/5/20 שלח השב"ס אישור לפיו ריצה העותר את תקופת המאסר חלף הקנס, ולפיכך, התיק במרכז נסגר.

הקנס בת"פ 865/95 (התיק "השני" המפורט בטיעוני העותר)

בתיק זה הושת על העותר קנס בסך 10,000 ₪ או 5 חודשי מאסר תמורתו. גזר הדין ניתן בנוכחות העותר. נקבע שהקנס ישולם ב - 5 תשלומים שווים ורצופים החל מיום 30/5/97.

ביום 2/8/98 הועבר הקנס למרכז לגבייה. נשלחו לעותר מס' רב של התראות במועדים המפורטים בסעיף 26 לתגובה. ננקטו הליכי גבייה, נשלחה התראה לפני הפקת פקודת מאסר. ביום 5/1/20 חתם בית המשפט על פקודת המאסר. העותר החל בריצוי תקופת המאסר החל מיום 30/6/20. ביום 4/8/20 שילם העותר את יתרת קרן הקנס בקיזוז ימי המאסר שכבר ריצה עד לאותו יום (36 יום) ופקודת המאסר לגבי יתרת התקופה בוטלה.

המשיבה מפנה להוראות סעיפים 46 ו - 71 לחוק העונשין בדבר נשיאת עונש מאסר חלף קנס, וכן להלכה שנקבעה בבג"צ 60/83 **שעת נ' שב"ס** הקובעת כי תקופת מאסר שריצה אסיר בגין אי תשלום קנס לא ניתן לבטלה רטרואקטיבית.

טענות העותר כי לא ידע על הפעלת המאסר חלף הקנס אינן נכונות. העותר חתם על ההתראות וידע על הפעלת פקודת המאסר, לא פעל להסדיר את חובותיו ולא עמד בהסדרים עם המרכז.

בדיון שנערך במעמד הצדדים טען העותר כי פקודות המאסר הוצאו בשוגג (עמ' 1, שורה 20 לפרוטוקול), האסיר לא הבין שהוא ריצה מאסר חלף קנס וסבור היה שהפקודות בוטלו. לטענתו, המשיב התעלם מעיכוב הביצוע והמשיך למנות את תקופת המאסר חלף הקנס ולזקוף אותה לחובת העותר.

לאחר הדיון הגיש העותר בקשה להתיר לו לצרף מסמך שהונפק על ידי המרכז לגביית קנסות וכן מסמך נוסף - **"מתווה הקלה לבעלי חובות בגין קנסות שנקלעו לקושי כלכלי על רקע מאבק בקורונה"**.

העותר טוען כי המסמך שהונפק על ידי המרכז תומך בטענתו שהוא הגיע להסדר תשלומים עם המרכז ולפיכך, פקודות המאסר פקעו ובוטלו.

המשיבה בתגובתה מתנגדת להגשת המסמך. לדבריה, המדובר במסמך פנימי של המרכז שעניינו ביטול הליכי גבייה. המסמך הפנימי הוא התכתבות בין בשני מדורים במרכז "מדור אסירים" ו"מדור גבייה". בבדיקה שנערכה אין כל אסמכתא שהמסמך נשלח לאסיר ולא ברור כיצד הגיע אליו.

בכל מקרה, המסמך האמור אינו קשור כלל לעניין פקודת המאסר, וממילא אין למרכז את הסמכות לבטל את פקודת המאסר, בהעדר הוראה מפורשת של בית המשפט.

מקום בו מקורו של המסמך כלל אינו ברור והמסמך אינו מעלה ואינו מוריד לעניין המצב המשפטי, אין מקום לצרפו לעניין מתווה ההקלות. אין לו כל רלוונטיות לעתירה ואין קשר בין חובותיו של העותר מזה עשרות שנים לבין הקורונה.

בתגובה לתשובה טוען העותר כי המסמך היה ממוען לעותר ונמסר לו על ידי שב"ס. לטענתו, המרכז רשאי להחליט לבטל פקודת מאסר שהוצאה לבקשתו ו/או שלא לממשה. נפקותו של המסמך ברורה וחשובה לתמיכה בטענות העותר.

דין

מטענות הצדדים ומהמסמכים שהוגשו, עולה שהעותר צבר חובות של קנסות ותשלום פיצויים פלילי בסכומים ניכרים במשך יותר מ- 20 שנה.

אין ספק בעיני כי העותר היה מודע לכל פקודות המאסר שהוצאו נגדו, פקודות מאסר חלף קנס נשלחו ונמסרו לו רק לאחר שנשלחו אליו התראות רבות, וננקטו נגדו הליכי גבייה, כל זה ללא הועיל. הוא ביקש להגיע להסדר עם המרכז אשר נאות בוא לקראתו, אולם הוא לא עמד בהסדר ועל כן ההסדר בוטל. הוצאת פקודות המאסר נעשתה רק כשכל מאמצי ונסיונות הגביה לא צלחו.

בטרם הוצאת פקודות המאסר נשלחו ונמסרו לעותר התראות ורק לאחר מכן הוגשו פקודות המאסר לאישור ולחתימת בית המשפט.

העותר שהיה מודע לפקודות המאסר אף דאג לשלם את החלק היחסי של הקנס בתיק השלישי בסכום משמעותי ובכך מנע המשך הפעלת פקודת המאסר לעוד כ- 4.5 חודשים ולאחר שריצה כחודש ימים בגין פקודה זו. הוא אף פנה לבית המשפט בבקשה לעיכוב ביצוע שהתקבלה תוך ציון מפורש שאם הקנס לא ישולם עד למועד שנקבע בהחלטה, תחודש פקודת המאסר אוטומטית.

סעיף 46 לחוק העונשין קובע :

"מי שנדון לתקופות מאסר שונות שעליו לשלם את תחילה את התקופה הקצרה ביותר, להוציא המאסר שכבר התחיל לשאת בשעה שנדון למאסר נוסף, ובכפוף להוראות סעיף 58. היו בין תקופות המאסר, מאסר בשל אי תשלום קנס, ישא אותו תחילה לפני כל מאסר פלילי אחר, ואם היה במאסר פלילי בעת שהוטל עליו מאסר בשל אי תשלום קנס, יופסק אותו מאסר לשם נשיאת המאסר בשל אי תשלום הקנס וימשך משתם המאסר האמור"

העותר ריצה את תקופת המאסר חלף הקנס בשני התיקים הנוספים לאחר שפקודות המאסר נחתמו על ידי בית המשפט ובסיום ריצוי התקופה נשלח למרכז אישור על כך שהעותר ריצה את תקופות המאסר שבפקודות.

בבג"צ 60/83 שעת נגד שב"ס נקבע :

".. הדין בעניין הוא ברור וחד -משמעי, ואין לסטות ממנו... מהאמור בחוק בשני הסעיפים הנ"ל (46, 71) ברור לחלוטין כי מי שנגזר עליו עונש של קנס ומאסר בתמורה ואינו משלם את הקנס מיידית או ביום שנקבע

לתשלום הקנס, יש להפעיל כנגדו, מיד ולפני כל עונש מאסר אחר, את המאסר שבגין הקנס. כך נהג שירות בתי הסוהר במקרה דנן, ובדין נהג כך.

לא תעמוד לו למערער החלטתו של בית המשפט המחוזי בתל אביב להוריד את חמשת חודשי המאסר שריצה בגין אי תשלום הקנס, שכן החלטה זו אין לה כל נפקות, באשר נוגדת היא את הוראות החוק והיא ניתנה באיחור וללא סמכות, ההיגיון מאחורי הוראות אלה נעוץ במדיניות עקבית של המחוקק להמריץ תשלום קנסות על ידי מי שחויב בהם".

אכן אין מקום לבצע פעולה רטרואקטיבית ביחס למאסר חלף קנס שריצויו כבר החל או הסתיים.

בקשתו של העותר לקזז למעשה את ימי המאסר שריצה חלף הקנס מ יתרת ימי המאסר שנותרו לו בפועל איננה מקובלת.

ברע"ב 2485/16 יניב גואטה נ' שב"ס (כב' השופט עמית) נקבע :

"משהופעל כבר המאסר חלף הקנס, אין להשיב את הגלגל לאחור לגבי התקופה שהמבקש כבר ריצה על חשבון החוב. אמנם אילו היה מתברר כי פקודת המאסר הוצאה אך ורק בשל טעות מזכירותית ניתן היה לערער אחר הדברים, אך זה לא המקרה. פקודת המאסר הוצאה בענייננו כחוק, כאשר את חוקיותה של פקודת המאסר יש לבחון בהתאם למועד הוצאתה".

בע"פ 4919/14 שמעון אזולאי נ' מ"י (כב' השופט עמית), נקבע :

"... ומה הדין אם הנידון ריצה את מלוא שנת המאסר חלף קנס ולאחר מכן הוא משלם את מלוא הקנס ומבקש לקזז את השנה אותה ריצה מיתרת המאסר הרגיל שנותר לו לריצויו? כאן נאלץ לומר לנדון איחרת את המועד, באשר עונש מאסר חלף קנס שהופעל כדין אינו ניתן לביטול רטרואקטיבית, נוכח הרציונל והמדיניות של המחוקק "להמריץ תשלום קנסות על ידי מי שחויב בהם".

כאמור, העותר היה מודע לחתימת והפעלת פקודות המאסר שהוצאו כדין לאחר התראות והליכי גבייה שלא הועילו.

המשיב פעל בהתאם להוראות דין ברורות הן בחוק והן בפסיקה.

בנסיבות אלה, אין מקום להיעתר לבקשה החלופית שהעלה ב"כ העותר במהלך הדיון - "לקבל את עתירת העותר לפני משורת הדין".

העותר התחמק במשך עשרות שנים מלשלם את הקנסות שנגזרו בתיקים מהשנים 99, 97, 95 ואין לו להלין אלא על עצמו.

העתירה נדחית.

ניתן היום, ז' חשוון תשפ"א, 25 אוקטובר 2020, בהעדר הצדדים.